

نگاهی به عملکرد کمیسیون انرژی مجلس نهم و پیشنادهایی برای مجلس دهم

پژوهش خبری: مجلس نهم در ماه‌های پایانی فعالیت خود به سر می‌برد و کمتر از سه ماه دیگر یعنی هفتم خردادماه ۹۵، مجلس دهم تشکیل خواهد شد. برای بهبود فعالیت‌های قوه مقننه در دوره آتی مناسب است نگاهی به وضعیت فعالیت‌های کمیسیون‌های تخصصی مجلس نهم در سال‌های ۹۱ تا ۹۴ بیاندازیم.

یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی، کمیسیون انرژی است. براساس ماده ۵۴ قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی این کمیسیون برای انجام وظایف محوله در محدوده «نفت، گاز، برق، سدها و نیروگاه‌های آبی و برقی، انرژی اتمی و انرژی‌های نو» مطابق ضوابط این آیین نامه تشکیل شده است. براساس ماده ۴۹ این قانون نیز هر یک از کمیسیون‌های تخصصی مجلس دارای وظایف و اختیاراتی زیر هستند: ۱- بررسی طرح‌ها و لوایح ارجاعی و گزارش آن به مجلس شورای اسلامی؛ ۲- بررسی و تصویب آزمایشی طرح‌ها و لوایح و همچنین تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا وابسته به دولت طبق اصل هشتاد و پنجم (۸۵) قانون اساسی؛ ۳- رسیدگی به درخواست‌های تحقیق و تفحص؛ ۴- رسیدگی به سؤال نمایندگان از رئیس جمهور و وزیران؛ ۵- بررسی موارد ارجاعی از لوایح برنامه توسعه و بودجه سالانه و گزارش آن به کمیسیون تلفیق؛ ۶- کسب اطلاع از کم و کیف اداره امور کشور، دریافت و بررسی گزارش‌های عملکردی و نظارتی از اجرای قوانین مربوط به دستگاه‌های ذی‌ربط؛ ۷- تهیه گزارش موردی و سالانه در خصوص امور اجرایی دستگاه‌ها و نحوه اجرای قوانین به خصوص قانون برنامه توسعه و بودجه سالانه و ارائه نکات مثبت، منفی و پیشنهاد نحوه اصلاح آن و تقدیم گزارش به مجلس جهت قرائت.

یکی از مهم‌ترین نواقصی که درباره بررسی عملکرد کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی وجود دارد، عدم ارائه گزارش‌های شفاف درباره این موضوع توسط دبیرخانه‌های این کمیسیون‌ها است. بر همین اساس نیز تاکنون صرفاً گزارش عملکرد کمیسیون انرژی در سال‌های ۹۲ (هفتم خرداد تا پایان سال) ۱ و ۹۳ (کل سال) ۲ توسط نواب رئیس این کمیسیون ارائه شده است که بیشتر آمارهای کمی درباره فعالیت‌های این کمیسیون ارائه داده است. البته رئیس کمیسیون انرژی مجلس نیز در نشست خبری با رسانه‌ها در تاریخ ۲۳ آذرماه امسال، گزارش کوتاهی درباره عملکرد این کمیسیون مجلس نهم ارائه کرده و گفته است: ۳ «تاکنون در ۱۳۰ جلسه کمیسیون انرژی، ۱۵۷ سؤال از وزیر نفت و نیرو مطرح شده که به ۵۵ مورد رسیدگی شده است؛ علاوه بر آن پنج مورد تحقیق و تفحص و ۱۲ مورد بازدید صورت گرفته است. در حوزه نفت، چالش‌های صنعت نفت، میادین مشترک، سهم ایران در بازار جهانی، الزام دولت به تدوین سند انرژی، موضوع بنزین وارداتی، اقتصاد مقاومتی و مدل‌های جدید قراردادهای نفتی از مهم‌ترین مسائل مطرح شده در کمیسیون بوده است. در حوزه گاز، تولید و توزیع گاز و ساماندهی مسائل پارس جنوبی و در حوزه برق، بدهی ۳۳ هزار میلیارد تومانی وزارت نفت، موضوع انرژی‌های تجدیدپذیر، افزایش راندمان و مشکلات سازندگان داخلی از موارد در دست پیگیری در کمیسیون انرژی بوده است. توجه به مشکلات نیروگاه‌ها و نظارت بر اجرای برجام از مهم‌ترین برنامه‌های این کمیسیون در حوزه انرژی اتمی بوده است».

کمیسیون انرژی در مجلس نهم دو رئیس با دیدگاه‌های متفاوت در نحوه تعامل با دولت داشت. در دو سال ابتدایی مجلس نهم، سید مسعود میرکاظمی، نماینده مردم تهران و وزیر اسبق نفت ریاست این کمیسیون را برعهده داشت و در

۱- علی مروی، نایب رئیس کمیسیون انرژی مجلس، خبرگزاری خانه ملت، ۱۲ فروردین ۹۳

۲- محمد سعید انصاری، نایب رئیس کمیسیون انرژی مجلس، خبرگزاری خانه ملت، ۳ فروردین ۹۴

۳- علی مروی، رئیس کمیسیون انرژی مجلس، خبرگزاری مهر، ۲۳ مهر ۹۴

۴- براساس گزارش‌های ارائه شده توسط آقایان مروی و انصاری در فروردین ۹۳ و ۹۴ این سوالات به تفکیک بدین ترتیب بوده است: وزیر نفت در سال

۹۲: ۱۰ سوال و در سال ۹۳: ۱۹ سوال؛ وزیر نیرو در سال ۹۲: ۱۵ سوال و در سال ۹۳: ۲۰ سوال.

دو سال اخیر نیز علی مروی، نماینده مردم نیشابور و معاون اسبق وزیر نفت، رئیس کمیسیون انرژی بود. میرکاظمی جزو منتقدان دولت‌های دهم و یازدهم محسوب می‌شد ولی مروی روابط خوبی با مدیران دولت روحانی داشت و همین دیدگاه‌ها نیز در نحوه اداره کمیسیون انرژی در برخورد با مسائل مختلف حوزه انرژی بی‌تاثیر نبود. با این وجود، با استفاده از برخی اطلاعات شده در گزارش‌های مذکور و همچنین با نگاهی به اخبار رسانه‌ها درباره فعالیت‌های کمیسیون انرژی مجلس در سال‌های اخیر می‌توان فهرست زیر را به عنوان مهم‌ترین فعالیت‌های این کمیسیون در مجلس نهم ارائه داد:

۱- مهم‌ترین مصوبات مانند:

طرح اساسنامه شرکت ملی نفت ایران:

به موجب تبصره ماده (۴) قانون نفت مصوب ۱۳۶۶ وزارت نفت مکلف شده بود اساسنامه‌های شرکت‌های نفت، گاز و پتروشیمی را ظرف یک سال پس از تاریخ تصویب قانون مذکور، جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید. اما با وجود گذشت سال‌ها از تصویب قانون مذکور، این تکلیف قانونی توسط دولت‌های مختلف انجام نشد. از سوی دیگر، با تصویب قانون اصلاح قانون نفت مصوب ۹۰ و قانون وظایف و اختیارات وزارت نفت مصوب ۹۱ و حذف بخش حاکمیتی وظایف و اختیارات شرکت ملی نفت ایران و واگذاری آن به وزارت نفت بر اساس قوانین بالادستی، و در راستای تعیین تکلیف هرچه سریعتر این شرکت بر اساس قوانین بالادستی، اصلاح هرچه سریعتر اساسنامه شرکت ملی نفت و سایر شرکت‌های تابعه وزارت نفت اجتناب ناپذیر بود. بر همین اساس، اعضای کمیسیون انرژی مجلس دست به کار شدند و با همکاری مرکز پژوهش‌های مجلس، طرح اساسنامه شرکت ملی نفت ایران را تهیه کردند. کلیات این طرح یک فوریتی در اواخر اردیبهشت ماه ۹۳ به تصویب مجلس رسید و این کمیسیون مسئول بررسی جزئیات این طرح شد.^۱ بعد از بررسی و تصویب این طرح در کمیسیون انرژی مجلس که تا اواخر سال ۹۳ به طول انجامید، این کمیسیون پیشنهاد داد تا درباره طرح اساسنامه شرکت ملی نفت ایران، اصل ۸۵ قانون اساسی اعمال شود.^۲ این درخواست کمیسیون انرژی مجلس اوایل مردادماه ۹۴ به تصویب نمایندگان مجلس رسید و مسئولیت بررسی و تصویب این اساسنامه به این کمیسیون تفویض شد.^۳ بر همین اساس، جزئیات این طرح بار دیگر در کمیسیون انرژی مجلس مورد بررسی قرار گرفت و نهایتاً اواسط آذرماه به تصویب نهایی رسید و اواخر دی ماه جهت بررسی به شورای نگهبان ارسال گردید.^۴ هنوز نتیجه بررسی این مصوبه توسط شورای نگهبان اعلام نشده است.

۱- <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=۱۳۹۳۰۲۲۲۰۰۰۵۸۷>

۲- اصل ۸۵ قانون اساسی: سمت نمایندگی قائم به شخص است و قابل واگذاری به دیگری نیست. مجلس نمی‌تواند اختیار قانون گذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند، ولی در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند، در این صورت این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می‌نماید به صورت آزمایشی اجراء می‌شود و تصویب نهائی آنها با مجلس خواهد بود. همچنین مجلس شورای اسلامی می‌تواند تصویب دائمی اساسنامه سازمان‌ها، شرکت‌ها، موسسات دولتی یا وابسته به دولت را با رعایت اصل هفتاد و دوم به کمیسیون‌های ذریبط واگذار کند و یا اجازه تصویب آنها به دولت بدهد.

۳- <http://www.icana.ir/Fa/News/۲۸۱۶۷۶>

۴- <http://www.icana.ir/Fa/News/۲۸۹۶۶۴> و http://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/show/۸۸۶۲۵۱

طرح حمایت از صنعت برق کشور:

این طرح با هدف کاهش مشکلات اقتصادی این صنعت و افزایش تولید برق در اواخر اردیبهشت ماه ۹۲ اعلام وصول شد و در اوایل اسفندماه ۹۲ به تصویب کمیسیون انرژی مجلس رسید. این طرح در اواسط آبان ماه ۹۴ در صحن علنی مجلس به تصویب رسید و نهایتاً اوایل آذرماه امسال نیز به تایید شورای نگهبان رسید.^۱

۲- پیگیری از دولت برای اجرای تکالیف قانونی:

لایحه سند ملی راهبرد انرژی:

براساس بند «ب» ماده ۱۲۵ قانون برنامه پنجم توسعه، دولت مکلف شده بود که سند ملی راهبرد انرژی کشور را ظرف حداکثر ۶ ماه پس از تصویب برنامه پنجم توسعه تهیه کند و به تصویب مجلس شورای اسلامی برساند. این قانون در دی ماه ۸۹ به تصویب رسید و براساس زمان بندی فوق، سند ملی راهبرد انرژی می‌بایست در تیرماه ۹۰ در دولت نهایی شده و سپس در مجلس مصوب می‌شد. علی‌رغم تهیه پیش‌نویس این سند توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری در دی ماه ۹۰، این سند تا پایان دولت دهم (مرداد ۹۲) به تصویب هیئت دولت نرسید و به مجلس شورای اسلامی ارسال نگردید. با تشکیل دولت یازدهم، تصویب این سند توسط هیئت دولت و ارسال آن به مجلس شورای اسلامی با جدیت بیشتری توسط کمیسیون انرژی مجلس نهم پیگیری شد و جلساتی در این زمینه با حضور نهادهای مسئول برگزار شد. براساس تصمیم این دولت در اسفند ۹۲، «شورای عالی انرژی» متولی پیگیری برای تهیه و تصویب این سند شد.^۲ با این وجود و علی‌رغم اینکه در ماه‌های پایانی اجرای قانون برنامه پنجم توسعه به سر می‌بریم، روند تصویب سند ملی راهبرد انرژی در این شورا با کندی خاصی پیش می‌رود^۳ و این سند هنوز به صورت کامل به تصویب شورای عالی انرژی نرسیده است^۴ و در نتیجه، همچنان خبری از ارسال آن به مجلس شورای اسلامی نیست. این در حالی است که سند راهبرد ملی انرژی نقشه راه تدوین و اجرای طرح جامع انرژی در کشور است و تدوین این طرح (تکلیف قانونی دولت براساس تبصره همین بند از ماده ۱۲۵ قانون برنامه پنجم توسعه) وضعیت آینده بخش انرژی کشور در یک دوره ۲۵ ساله را مشخص می‌کند.

۳- ورود کارشناسی به موضوعات مرتبط و برگزاری جلسات برای شفاف شدن آن مانند:

➤ **فروش نفت به بابک زنجانی:** با ورود این کمیسیون به موضوع بدهکاری‌های زنجانی به دولت درباره فروش نفت در نیمه دوم سال ۹۲ و برگزاری جلساتی در این زمینه، برخی از ابهامات فعالیت‌های این فرد تا حدودی مشخص شد. نهایتاً پیگیری برخی دیگر از نمایندگان مجلس و دولت، منجر به بازداشت این بدهکار بزرگ نفتی در اواخر پاییز ۹۲ و برگزاری دادگاه‌های او در ماه‌های اخیر شد.

۱- http://rc.majlis.ir/fa/legal_draft/state/۸۸۳۰۹۴

۲- حسین امیری خامکانی، سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس، خبرگزاری شانا، ۲۹ شهریور ۹۳ و عیارآنلاین ۱۲ مرداد ۹۳ و عماد رفیعی، عیارآنلاین، ۱۷ شهریور ۹۳

۳- در دولت یازدهم صرفاً دو بار در اسفند ۹۲ و بهمن ۹۴، جلسات شورای عالی انرژی تشکیل شده است.

۴- سایت صبحانه، ۲ اسفند ۹۴

➤ **قطع تولید بنزین پتروشیمی و واردات بنزین با کیفیت پایین:** یکی از اقدامات جنجال برانگیز دولت یازدهم در حوزه انرژی، قطع تولید بنزین (ریفرمیت) پتروشیمی به بهانه آلودگی هوا از سوی سازمان حفاظت محیط زیست بود که افزایش واردات بنزین را در پی داشت. قرار بود این بخش از نیاز کشور با واردات بنزین یورو ۴ جبران شود اما با ورود کمیسیون انرژی مجلس به این موضوع و برگزاری جلسات با مسئولین وزارت نفت، سازمان حفاظت محیط زیست و نهادهای نظارتی در بهار ۹۳ مشخص شد که هم مستندات کافی درباره آلاینده بودن بنزین پتروشیمی وجود ندارد و هم بنزین وارداتی، یورو ۴ نیست^۱. پیرو همین مباحث و همچنین پیگیری‌های انجام شده در این زمینه توسط کمیسیون-های بهداشت و درمان و اصل ۹۰ مجلس نهم در سال ۹۳ که نتایج مشابهی در پی داشت^۲، سازمان ملی استاندارد در موضوع نظارت بر کیفیت بنزین وارداتی تا حدودی ورود پیدا کرد تا بنزین با استاندارد پایین تر از یورو ۴ وارد کشور نشود، تلاش هایی که فعالیت‌های جدی تر وزارت نفت در این زمینه را در پی داشت و تاثیرات مثبتی در افزایش کیفیت بنزین وارداتی بر جای گذاشت^۳. علاوه بر این، تولید بنزین پتروشیمی در پتروشیمی بندرامام نیز با کیفیت بالاتری از اواسط سال ۹۴ از سر گرفته شد^۴.

۴- بررسی و تصویب طرح های تحقیق و تفحص در موضوعات مرتبط مانند:

➤ **طرح تحقیق و تفحص از واردات بنزین:** این طرح بعد از ایجاد شبهات مختلف درباره کیفیت بنزین وارداتی، اواخر مهرماه ۹۳ در دستور کار کمیسیون انرژی قرار گرفت^۵ و بعد از بررسی چندین جلسه، این طرح در جلسه ۱۶ دی ماه به تصویب رسید و برای طرح در صحن علنی مجلس برای هیئت رئیسه مجلس ارسال شد^۶. در حالی که براساس ماده ۲۱۴ قانون آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، پس از ارائه گزارش کمیسیون به هیئت رئیسه درباره موضوع تحقیق و تفحص، باید گزارش مذکور خارج از نوبت در دستور کار هفته بعد مجلس قرار گرفته و به رأی گذاشته شود با این وجود، این طرح تاکنون در صحن علنی مجلس بررسی نشده است و همچنان وضعیت نامشخصی دارد. حسین امیری خامکانی، سخنگوی کمیسیون انرژی مجلس دلیل این امر را تعدد طرح‌های یک فوریتی در نوبت مانده اعلام کرده است^۷ ولی سید مهدی موسوی نژاد، تهیه کننده این طرح می گوید هیئت رئیسه مجلس شورای اسلامی به بهانه کمبود بودجه از مطرح شدن تحقیق و تفحص واردات بنزین در صحن علنی مجلس خودداری کرده است^۸.

۱- سید مسعود میرکاظمی، رئیس کمیسیون انرژی مجلس، خبرگزاری تسنیم، ۲۱ خرداد ۹۴
 ۲- محمدحسین قربانی، سخنگوی کمیسیون بهداشت و درمان مجلس، خبرگزاری تسنیم، ۱ تیر ۹۴
 ۳- مصطفی افضل نژاد، سخنگوی کمیسیون اصل ۹۰ مجلس، خبرگزاری فارس، ۶ اردیبهشت ۹۴
 ۴- نیره پیروزبخت، رئیس سازمان ملی استاندارد، خبرگزاری فارس، ۲۲ دی ۹۴
 ۵- رضا امیری، مدیرعامل پتروشیمی بندرامام، خبرگزاری شانا، ۲۸ دی ۹۴
 ۶- خبرگزاری فارس، ۳۰ مهر ۹۳
 ۷- خبرگزاری خانه ملت، ۱۶ دی ۹۳
 ۸- خبرگزاری خانه ملت، ۲۴ مرداد ۹۴
 ۹- خبرگزاری فارس، ۸ دی ۹۴

جمع بندی عملکرد کمیسیون انرژی مجلس نهم و پیشنهادهایی برای این کمیسیون در مجلس دهم:

با وجود تمام فعالیت‌های صورت گرفته توسط کمیسیون انرژی مجلس نهم، این کمیسیون درباره بسیاری از موضوعات مهم حوزه انرژی مانند اصلاح قیمت و فرمول قیمت گذاری خوراک گاز واحدهای پتروشیمی (زمستان ۹۲ تا زمستان ۹۴)، نحوه افزایش قیمت حامل‌های انرژی در فازهای دوم و سوم هدفمندی یارانه‌ها (بهار ۹۳ و ۹۴)، قطع سهمیه بندی بنزین و تک نرخی شدن آن (بهار ۹۴)، مدل جدید قراردادهای نفتی ایران (IPC) (نیمه دوم ۹۴)، حذف تدریجی کارت سوخت (نیمه دوم ۹۴) به صورت جدی ورود پیدا نکرد و موضع‌گیری مشخص و شفافی نداشت. علاوه بر این، فعالیت‌های کمیسیون انرژی تا حدودی تحت تاثیر دیدگاه‌های سیاسی روسای آن بود که اثرات منفی روی عملکرد این کمیسیون داشت. همچنین متأسفانه کمیسیون انرژی مجلس نهم نتوانست از ظرفیت نظارتی مجلس برای تسریع در روند اجرای برخی قوانین مهم مصوب مجلس هشتم در حوزه انرژی مانند بند «ب» ماده ۱۲۵ قانون برنامه توسعه و قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی استفاده کند.

با توجه به مسائل موجود در حوزه انرژی کشور، قوانین بالادستی کشور به خصوص سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و همچنین برنامه‌های فعلی وزارت خانه های نفت و نیرو می‌توان به موضوعات زیر به عنوان مهمترین اولویت‌های کمیسیون انرژی مجلس دهم اشاره کرد:

- * پیگیری برای تصویب سند ملی راهبرد انرژی و همچنین طرح جامع انرژی کشور توسط دولت و مجلس به عنوان نقشه راه کشور برای بهره برداری بهینه از منابع مختلف انرژی در ۲۵ سال آینده
  - * پیگیری برای اصلاح قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (مصوب دی ماه ۸۸) و همچنین اجرایی شدن قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی (مصوب اسفندماه ۸۹) با هدف استفاده از ظرفیت این قوانین در کاهش شدت انرژی و اصلاح الگوی مصرف انرژی (مرتبط با بندهای ۴ و ۸ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی)
  - * پیگیری برای تسریع در تکمیل طرح‌های وزارت نفت برای افزایش ظرفیت پالایشی کشور بخصوص پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس و پالایشگاه نفت آناهیتا با هدف جلوگیری از خام فروشی (مرتبط با بندهای ۱۳ و ۱۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی)
  - * پیگیری برای تعیین و اجرایی شدن راهبرد بهینه کشور در زمینه صادرات برق یا گاز با هدف کسب حداکثر ارزش افزوده برای کشور (مرتبط با بندهای ۱۳ و ۱۵ سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی)
  - * پیگیری برای قرار گرفتن شرکت ملی صنایع پتروشیمی در جایگاه مدیریت کلان و رگولاتوری صنعت پتروشیمی به صورت واقعی (مرتبط با بندهای ۱۳ و ۱۵ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی)
  - * پیگیری برای اصلاح مدل جدید قراردادهای نفتی ایران با هدف حداکثر استفاده از توان داخلی و تسریع در توسعه میادین مشترک هیدروکربوری (مرتبط با بند ۱۴ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی)
- علاوه بر این، از آنجایی که یکی از اولین دستورکارهای کمیسیون انرژی مجلس دهم، بررسی و تصویب قانون برنامه ششم توسعه است، از این کمیسیون انتظار می‌رود حداکثر تلاش خود را برای تصویب قانونی متناسب با سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و رفع چالش‌ها در زمینه اجرای این سیاست‌ها که به برخی از آنها در بالا اشاره شد، به کار گیرد.